

УДК 332.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-300-6/2-31

ГРИНІВ В. М.

ORCID ID: 0000-0002-5465-569X

e-mail: finmonitoring11@gmail.com

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Особливістю, що характеризує сучасні умови розвитку, є чітка диверсифікація економічного потенціалу окремих регіонів. Аналіз рівня економічного розвитку областей України свідчить про істотні відмінності між ними. Регіональна напруженість, загострення проблем просторового характеру, що посилюються із-за нестабільності ринкових перетворень в різних сферах діяльності, обумовлюють невідповідність і розбіжність в масштабності та етапності трансформаційних процесів, значну регіональну диференціацію соціально-економічного розвитку. Характер економічного розвитку, який має значну територіальну диференціацію, відображається і зумовлює соціальну нерівність, яка проявляється в суспільних відносинах з приводу задоволення життєвих потреб людей, створення нормальних умов життєдіяльності населення. В умовах активного включення України до світових процесів глобалізації та регіоналізації особливої ваги набувають регіональні аспекти стратегії соціально-економічного зростання держави. В цьому контексті особливо актуальними є питання економічного розвитку областей на основі структурних зрушень галузевої, просторової та функціональної систем, відновлення й зміцнення ефективного співробітництва між областями, зменшення міжрегіональних диспропорцій, раціонального використання економічного потенціалу кожного регіону.

Ключові слова: регіон, економічний потенціал, диверсифікація, розвиток, аналіз, коефіцієнт.

VOLODYMYR GRYNIV

Precarpatian Vasyl Stefanyk National University

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE REGIONS OF UKRAINE

The dynamics of economic growth of economically strong regions proved to be unstable under the influence of the global financial and economic crisis, which determined a significant decline in demand in commodity markets. The regions of Ukraine differ significantly in the level of technological development and the nature of economic growth. This fact determines the differentiated approach to regulating the formation of economic development.

A feature that characterizes modern conditions of development is a clear diversification of economic potential of individual regions. Analysis of the level of economic development of the regions of Ukraine shows significant differences between them. Regional tensions, exacerbation of spatial problems, exacerbated by the instability of market transformations in various fields of activity, cause inconsistencies and differences in the scale and stages of transformation processes, significant regional differentiation of socio-economic development. The nature of economic development, which has a significant territorial differentiation, is reflected and causes social inequality, which is manifested in social relations to meet the living needs of people, creating normal living conditions. Of particular importance are the regional aspects of the strategy of socio-economic growth of the state. In this context, the issues of economic development of oblasts based on structural changes of sectoral, spatial and functional systems, restoration and strengthening of effective cooperation between oblasts, reduction of interregional disparities, rational use of economic potential of each region are especially relevant. For this reason, this study, based on theoretical considerations on the conditions of regional development, presents the results and conclusions of studies conducted among the regions of Ukraine, aimed at determining their economic potential and the causes of disparities in this area.

Key words: region, economic potential, diversification, development, analysis, coefficient.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Динаміка економічного зростання економічно сильних регіонів виявилася нестійкою під впливом світової фінансово-економічної кризи, яка визначила суттєве падіння попиту на сировинних ринках. Регіони України істотно відрізняються за рівнем технологічного розвитку і за характером економічного зростання. Цей факт визначає диференційований підхід до регулювання становлення економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання диверсифікації темпів розвитку областей України, широко описане в літературі з цього приводу, є глибоко вкоріненим явищем, що впливає з ряду факторів, таких як привабливість місця розташування, наявні природних ресурси, рівень людського капіталу, а також доступ до транспортної та ІКТ інфраструктури та державних послуг. Особливим аспектом досліджуваної проблематики є питання економічного потенціалу, яке розглядається як одна з основних детермінант розвитку регіонального виміру. Тому метою статті є порівняння економічного потенціалу між областями з урахуванням змін у часі, що відбулися протягом 2016–2021 років. Проведене дослідження та сформульовані на їх основі висновки мають на меті визначити рівень економічного потенціалу окремих регіонів у аналізованому часовому горизонті та визначити чинники, що відіграли в цьому ключову роль. У дослідженні були використані дані звіту НБУ, Головного управління статистики та центрів зайнятості.

Процес соціально-економічного розвитку характеризується відсутністю рівномірності в просторі. З-за різних умов і зміни внутрішніх і зовнішніх факторів, процеси розвитку не відбуваються з тією ж інтенсивністю в кожній області. Занадто велика просторова диференціація розвитку може бути перешкодою для прогресу та оптимізації. Основною ціллю є створення умов для сталого розвитку всієї території.

Особливістю, що характеризує сучасні умови розвитку, є чітка диверсифікація економічного потенціалу окремих регіонів. Незважаючи на різні форми регіональної політики в Україні, досі неможливо компенсувати диспропорції, які насамперед поділяють країну на різні економічно розвинені області. У зв'язку з наявними диспропорціями залишається актуальним питання як про тенденції розвитку економічного потенціалу окремих регіонів, так і про причини, що викликають зміни в часі.

Віднесення проведеного дослідження до категорії регіону обумовлює необхідність уточнення семантичного змісту використаного терміну. Наукові дисципліни та регіональна практика найчастіше відносяться до територіально-адміністративного поділу держави. В Україні після адміністративної реформи діє поділ на області та райони. Простіше кажучи, кожен із цих рівнів можна розглядати як набір однорідного класу регіонів. Крім того, визнається, що регіональна політика проводиться державою щодо всіх регіонів (це так звана міжрегіональна політика), а кожна область – по відношенню до своєї території (так звана внутрішньорегіональна політика) [1].

У літературі з цього питання широко відображені міркування щодо регіонального розвитку. Регіональний розвиток найчастіше розуміють як незворотні кількісні та якісні зміни, спрямовані на досягнення сталого збільшення соціально-економічного та культурного потенціалу регіону [2]. Розвиваючи цей підхід, регіональний розвиток означає як «постійне збільшення економічного потенціалу регіонів і систематичне і тривале підвищення їх конкурентоспроможності, а також підвищення рівня життя населення, що сприяє соціально-економічному розвитку країни» [3]. Подібним чином регіональний розвиток трактується у дослідженні. Аналізуючи літературу з даної теми, можна помітити описані в ній зв'язки між регіональним розвитком та економічним потенціалом. У рамках наведених визначень вони розміщені ієрархічно, тобто зміна економічного потенціалу розглядається як часткова складова регіонального розвитку. Природним наслідком такого підходу є неясності, які виникають при спробі пояснити поняття економічного потенціалу регіону. У літературі з цього приводу уникають формулювання чітких визначень з цього приводу, а для цілей наукових досліджень економічний потенціал, зазвичай, інтерпретується контекстуально, намагаючись визначити комбінацію низки змінних, що впливають на можливість розвитку країни. даний регіон [4]. Подібний підхід буде використано в цій статті.

Однією з найпопулярніших форм вивчення питань економічного потенціалу регіонів у літературі з даної тематики є оцінки, опубліковані у вигляді рейтингів, які все частіше розглядаються як автономна область аналізів, висновки якої використовуються для міжнародних, регіональних та місцевих порівнянь. Перевагою рейтингів є можливість синтезу складної інформації, де результати ієрархічно пов'язані з усією сукупністю одиниць, що полегшує порівняння та формулювання загальних висновків, важливих для формування регіональної політики та необхідних для проведення аналізу ступеня соціально-економічної розвитку регіонів.

Концепція розвитку регіонів заснована на основі категорій, таких як зміна і структура. Дослідження змін, що відбуваються в структурі складних об'єктів чи систем. Ці зміни можуть вплинути на кількісну сторону, і, таким чином, збільшити або зменшити певні характеристики об'єкта, а також якісний аспект, тобто створення нових властивостей об'єкта. Економічний розвиток є більш широким поняттям, ніж економічне зростання, під яким розуміють підвищення здатності виробляти товари та послуги і застосовується тільки до кількісних змін. В результаті економічного розвитку в перехідний період на довгостроковій перспективі можна не тільки підвищити рівень виробництва і зайнятості, а також збільшити приплив інвестицій та перетворення якісних і структурних змін, пов'язаних зі створенням підприємств, підвищенням рівня життя населення.

Постановка завдання

Відповідно до викладених теоретичних міркувань, вихідним пунктом дослідження є уточнення змісту поняття економічного потенціалу регіону, що є предметом дослідження авторів. Його визначали як сукупність ознак, що містять можливо повний і вичерпний опис рівня економічної діяльності в окремих регіонах. У цій галузі багато авторів [5] представляють різні концепції наборів ознак, що дозволяють визначити рівень розвитку даної територіальної одиниці. Тому, посилаючись на сучасну літературу з даної теми та власний досвід, сформовано перелік ознак, які суворо відповідають потребі вивчення економічного потенціалу на рівні регіону. Додатковим критерієм, врахованим у цьому відношенні, також були своєчасність, доступність та порівнянність даних за 2016–2021 роки. На цій основі було визначено набір із чотирнадцяти ознак, представлених у таблиці 1.

Для проведення дослідження було використано програмне забезпечення пакету STATISTICA. Вихідними параметрами для здійснення класифікації областей були прийняті такі економічні показники.

Сформований набір функцій включає інформацію, що описує ситуацію на ринку праці, рівень економічної активності та фінансові результати підприємств, економічне становище мешканців та фінансову

стабільність одиниць місцевого самоврядування в межах певної області. З огляду на природні відмінності, що впливають із розміру та кількості мешканців даної досліджуваної одиниці, кожна ознака є відносною.

Таблиця 1

Сукупність і характер ознак, що враховуються при оцінці економічного потенціалу

Позначення	Назва змінної	Вплив змінної
X1	Загальний рівень безробіття	Дестимулятор
X2	Частка довготривалих безробітних у загальній кількості безробітних	
X3	Середня місячна заробітна плата по відношенню до середньої по країні	Стимулятор
X4	Кількість суб'єктів підприємницької діяльності на 1000 жителів	
X5	Частка новозареєстрованих суб'єктів господарювання у кількості суб'єктів господарювання в загальному обсязі	
X6	Частка суб'єктів господарювання, які припинили свою діяльність, у загальній кількості суб'єктів господарювання	Дестимулятор
X7	Загальна реалізована продукція промисловості на душу населення	Стимулятор
X8	Частка малих і середніх підприємств у реалізованій продукції	
X9	Будівництво житлових будинків на 1000 жителів	
X10	Інвестиційні витрати на душу населення у приватному секторі	Дестимулятор
X11	Середня заборгованість підприємств	
X12	Дохід місцевого бюджету державних одиниць на душу населення	Стимулятор
X13	Інвестиційні витрати одиниць місцевого самоврядування на душу населення	Дестимулятор
X14	Борги місцевого самоврядування щодо доходу	

Для порівняння економічного потенціалу областей було використано метод лінійного впорядкування, який є методом стандартизованих сум. Він використовується при аналізі складних явищ, є економічним потенціалом, ґрунтується на необхідності порівнювати різні об'єкти між собою, в даному випадку області України.

Методи лінійного впорядкування дозволяють ранжувати аналізовані об'єкти в порядку від «найкращого» до «найгіршого», а критерієм упорядкування є складне явище. Вибір змінних, які використовуються для опису складного явища, зазвичай є предметним. При побудові синтетичної міри, що описує складне явище, ступінь кореляції змінних не має значення [6]. Метод стандартизованих сум – це метод лінійного впорядкування [7].

Побудову синтетичної міри та використання методу лінійного впорядкування можна використати тоді, коли всі змінні, що описують складне явище, мають стимулюючий чи дестимулюючий характер. Дестимулятор можна легко перетворити на стимулятор, помноживши стандартизовані значення його значення на -1. Змінні, на основі яких будувалася синтетична міра, характеризуються різними одиницями вимірювання та порядками величин, тому використанню методу стандартизованої суми передують стандартизація, після якої значення всіх змінних стають безрозмірними, арифметичні середні дорівнюють 0, а дисперсії та стандартні відхилення дорівнюють 1 [8].

Виклад основного матеріалу

Використовуваний метод стандартизованої суми включає наступні етапи:

Розрахунок сум стандартизованих значень за формулою:

$$p_i = \sum_{j=1}^m z_{ij} w_j,$$

де z_{ij} – стандартизоване значення j -ї змінної для i -го спостереження, w_j – вага j -ї змінної.

У рамках дослідження на практиці було зроблено часто прийняте припущення, що кожна з аналізованих змінних має однаковий вплив на рівень комплексного явища [9], тобто вагові коефіцієнти для всіх змінних однакові та мають вигляд:

$$w_j = \frac{1}{m}, j = 1, 2, \dots, m.$$

2. Розрахунок міри розвитку для кожного з досліджуваних об'єктів:

$$m_i = \frac{p_i - p_{-0}}{p_0 - p_{-0}}, \quad i = 1, 2, \dots, n.$$

$$p_0 = \sum_{j=1}^m z_{0j} w_j, \quad p_{-0} = \sum_{j=1}^m z_{-0j} w_j,$$

$$z_{0j} = \max_i z_{ij}, \quad z_{-0j} = \min_i z_{ij}.$$

Більше значення розрахункової синтетичної змінної p_i відображає вищий рівень економічного потенціалу j -го об'єкта. Отже, на основі лише значення p_i можна впорядкувати об'єкти за рівнем складного

явища. Побудова міри розвитку m_i має на меті отримати нормовані значення в діапазоні [0; 1], де чим ближче значення p_i до одиниці, тим краще вона пояснює рівень складного явища в даному об'єкті [10].

Проведемо аналіз економічного потенціалу областей України у 2016–2020 рр. з використанням окремих статистичних показників. На основі запропонованого показника розвитку було підготовлено рейтинг областей в Україні за 2016–2020 рр. як відправну точку для поглибленого аналізу. Інформація, представлена в таблиці 2, ранжована за значенням показника розвитку 2020 року. Наведені результати дослідження вказують на суттєві відмінності між областями, в яких розташований провідний міський центр із сильними столичними функціями та іншими областями.

Таблиця 2

Значення міри розвитку для областей України

Область	2016	2017	2018	2019	2020
Вінницька	0,6885	0,6945	0,6838	0,6834	0,6842
Волинська	0,6808	0,6901	0,672	0,6738	0,6751
Дніпропетровська	0,6901	0,6935	0,6912	0,6954	0,6923
Донецька	0,1873	0,1895	0,1921	0,1935	0,1605
Житомирська	0,5679	0,5681	0,5695	0,5701	0,5685
Закарпатська	0,4581	0,4602	0,4614	0,462	0,4609
Запорізька	0,5801	0,5816	0,5822	0,5825	0,5818
Івано-Франківська	0,5723	0,5736	0,5744	0,5751	0,5747
Київська	0,6814	0,6829	0,6837	0,6844	0,684
Кіровоградська	0,4691	0,4698	0,4711	0,4721	0,4716
Луганська	0,276	0,282	0,2837	0,2841	0,2691
Львівська	0,6813	0,6824	0,6837	0,6849	0,6846
Миколаївська	0,4838	0,4842	0,4856	0,486	0,4851
Одеська	0,4891	0,4905	0,4921	0,4936	0,4922
Полтавська	0,4608	0,4619	0,4626	0,4637	0,4693
Рівненська	0,4602	0,4608	0,4614	0,4627	0,4621
Сумська	0,4558	0,4576	0,4587	0,4598	0,4571
Тернопільська	0,4687	0,4695	0,4711	0,4719	0,4701
Харківська	0,6947	0,6954	0,6968	0,6975	0,697
Херсонська	0,5851	0,5862	0,5871	0,5882	0,5874
Хмельницька	0,6705	0,6712	0,6718	0,6727	0,6721
Черкаська	0,464	0,4651	0,4662	0,4668	0,4661
Чернівецька	0,5737	0,5734	0,5746	0,5757	0,5751
Чернігівська	0,5637	0,5641	0,5649	0,5657	0,565
м. Київ	0,6911	0,6929	0,6937	0,6941	0,6939
Середнє значення	0,5438	0,5456	0,5454	0,5464	0,5440
Стандартне відхилення	13,18%	13,20%	13,02%	13,03%	13,53%
Коефіцієнт зміни	0,07	0,06	0,08	0,05	0,09

Спостережувані тенденції є закономірним наслідком поляризації розвитку в міжрегіональному вимірі внаслідок концентрації капіталу у великих містах та промислових зонах, що підвищує ризик економічної стагнації в інших областях. Незважаючи на те, що проведені дослідження не показують значних змін стосовно позиції даної області в рейтингу за окремі роки, загалом, однак, негативний вплив уповільнення економічного зростання, яке спостерігається по всій країні, є помітним, про що свідчить зниження середнього значення показника розвитку [11]. Аналіз проводиться на прикладі регіонів, тобто областей України, на основі чого робиться висновок про рівень регіонального розвитку.

Детальний аналіз економічного потенціалу областей вимагає аналізу результатів у зв'язку з індивідуальними особливостями. Варто зазначити, що існує права асиметрія, що проявляється у великій різниці між найкращими областями та іншими, згрупованими значно нижче середнього значення для певної ознаки. Це особливо помітно у випадку середньомісячної заробітної плати та інвестиційних витрат у приватному секторі на душу населення, де домінує вже згадане в цьому контексті місто Київ. З іншого боку, лівостороння асиметрія проявляється з точки зору наступних ознак:

1) частка новозареєстрованих суб'єктів господарювання у загальній кількості суб'єктів господарювання;

2) середній борг підприємств;

3) частка сектора малих і середніх підприємств у реалізованій продукції промисловості.

З точки зору мети даної статті, особливо важливо звернути увагу на зміни в часі та ступінь міжрегіональної диференціації в контексті досліджуваного економічного потенціалу. Однак слід зазначити, що спостережувані відмінності не демонструють тенденцій до зростання, а основні статистичні показники у вигляді стандартного відхилення та коефіцієнтів варіації навіть вказують на звуження диспропорцій (див. табл. 2), зокрема протягом загального економічного спаду в країні, тобто у 2016–2020 рр. Поступове зменшення диспропорцій між регіонами, яке помітно в загальних рисах, також відображається у порівнянні провінцій з найвищим та найнижчим рівнями застосованого показника розвитку у наступні роки [12].

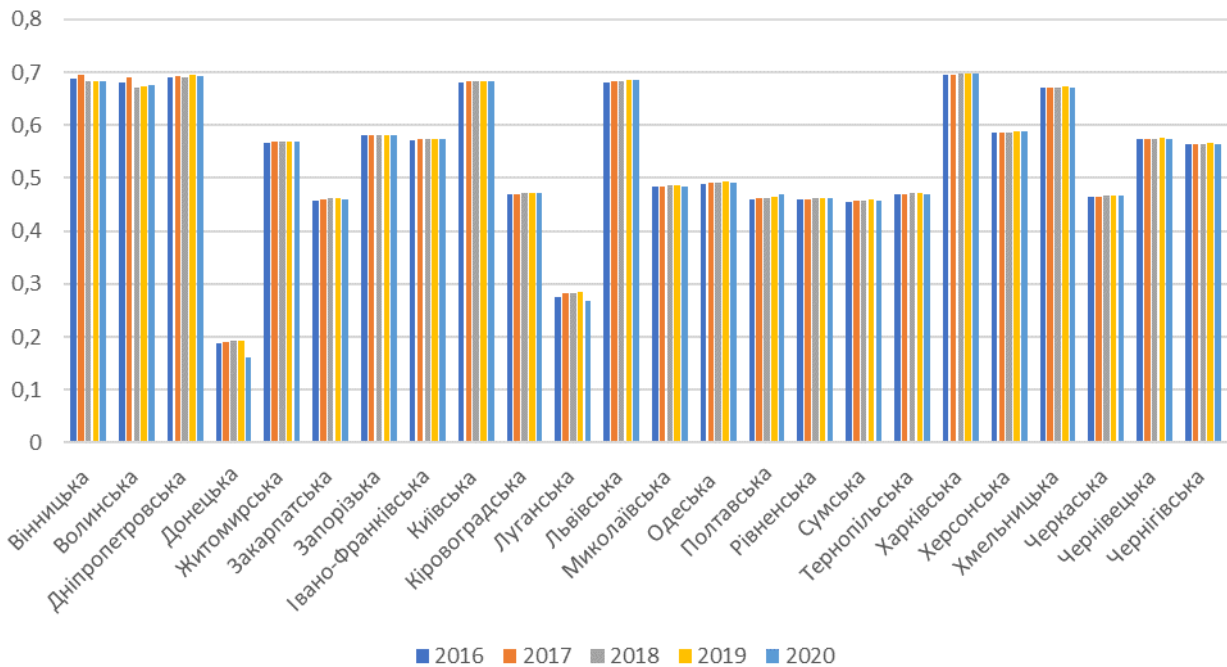

Рис. 1. Порівняння регіонів з найвищим та найнижчим економічним потенціалом

У світлі проведеного дослідження цікавим є також аналіз факторів, які найбільшою мірою сприяють диверсифікації економічного потенціалу регіонів.

Дослідження просторових структур областей в плані рівня розвитку важливі як в необхідності адаптації до стандартів ЄС, так і в прийнятті відповідних економічних рішень в країні та регіонах. Крім того, результати даного дослідження можуть бути прийняті до уваги при складанні стратегічних планів розвитку областей. Висновками аналізу соціально-економічного розвитку можуть скористатися особи, що спеціалізуються в регіональних питаннях і всіх тих, хто пов'язаний з економікою місцевого самоврядування та регіональним розвитком [13]. Тому є виправданим детально проаналізувати прийняті для дослідження діагностичні ознаки в контексті спроби ідентифікувати ті, що демонструють найбільшу варіацію (табл. 3).

Таблиця 3

Коефіцієнти варіації досліджуваних ознак у 2016–2020 рр.

Рік	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
2016	13,65%	13,25%	10,64%	13,92%	9,01%	20,73%	17,81%
2017	12,00%	15,67%	10,45%	14,40%	8,12%	25,85%	17,90%
2018	10,90%	12,25%	9,73%	14,16%	6,73%	13,29%	18,38%
2019	10,80%	10,25%	9,91%	14,00%	7,43%	6,44%	18,10%
2020	10,00%	10,08%	9,45%	14,00%	7,62%	7,43%	18,24%
Рік	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
2016	13,15%	10,72%	15,42%	21,32%	8,56%	15,42%	17,86%
2017	12,85%	12,83%	15,42%	21,59%	6,67%	10,00%	19,38%
2018	13,00%	10,33%	16,89%	20,68%	5,86%	8,32%	18,84%
2019	13,31%	10,56%	14,00%	21,14%	6,31%	10,31%	18,66%
2020	12,80%	11,50%	14,37%	20,95%	7,57%	14,58%	15,98%

Окрім цього, слід пам'ятати, що сучасні наукові дослідження у сфері регіонального аналізу ґрунтуються на застосуванні різноманітних методів та механізмів із узгодженням значного масиву інформації щодо показників регіональної економіки загалом і показників інвестиційного розвитку зокрема, а також синтезуванню результатів застосування різних моделей і методів прийняття управлінських рішень [14].

Фактори, які найбільше диверсифікували економічний потенціал України по областях у 2016–2020 рр., включають: 1) середній борг підприємств, 2) загальна продана продукція промисловості на душу населення, 3) інвестиційні витрати на душу населення в приватному секторі.

Серед інших ознак, включених у дослідження, можна відзначити відносно нижчі рівні міжрегіональної диференціації, які, як правило, не виявляють однозначної тенденції до збільшення чи зменшення з часом. Цікавим винятком з цього приводу, однак, є зменшення ступеня змінності щодо ознаки, позначеної в дослідженні як X6, тобто частки суб'єктів господарювання, які припинили діяльність, у загальній кількості суб'єктів господарювання. Навіть у 2019 році це був один із трьох факторів з найбільшою диференціацією серед регіонів України, тоді як у 2020 році лише частка новозареєстрованих суб'єктів господарювання у загальній кількості суб'єктів господарювання характеризувалася меншою волатильністю (X5).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Зібрані результати дослідження свідчать про стійкі відмінності в економічному потенціалі регіонів України, що стосується, зокрема, відзначених диспропорцій між областями, в яких розташований провідний міський центр із сильними столичними функціями. Проте слід підкреслити, що відмінності, які спостерігаються протягом аналізованих років, демонструють поступову тенденцію до зниження, що сприяє зміцненню економічної згуртованості в горизонтальному вимірі. У контексті регіонального виміру можна зробити висновок, що відмінності зменшувалися в умовах загального економічного спаду. Цікавим спостереженням у контексті подальших досліджень питань диверсифікації регіонального розвитку може бути також той факт, що найвищим економічним потенціалом характеризувалися області з найменшою часткою малих і середніх підприємств у формуванні реалізованої продукції в регіоні. Реалізація вказаних напрямів щодо вдосконалення просторового розвитку на основі впровадження основних положень державної регіональної політики забезпечить оптимізацію територіальної організації регіональних господарських систем, підвищення ефективності суспільного виробництва, прискорить процеси європейської інтеграції та входження країни до світового співтовариства. Зроблені спостереження можуть стати внеском у подальші дослідження, зокрема щодо визначення важливості сектору малого та середнього бізнесу у формуванні умов для розвитку в регіональному вимірі.

Література

1. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / [Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.]. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
2. Гурьянова Л.С. Модели оценки неравномерности и циклической динамики развития территорий : монография / Клебанова Т.С., Кизим Н.А. – Х. : «Инжэк», 2011/ – 352 с.
3. Гурьянова Л.С. Модели прогнозирования в системе финансового планирования деятельности предприятия / Л.С. Гурьянова, Т.Н. Трунова. – Х. : «Инжэк», 2011. – 340 с.
4. Карпенко А. Стратегічне планування як інструмент інноваційного розвитку регіону / А. Карпенко // Економіка. Фінанси. – 2015. – № 5. – С. 3–7.
5. Кизим М.О. Промислова політика та кластеризація економіки України : [монографія] / М.О. Кизим. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.
6. Клебанова Т.С. Дифференциация регионов Украины по уровню социально-экономического развития / Т.С. Клебанова, Т.Н. Трунова // Економіка розвитку. – 2009. – № 1(49). – С. 5–9.
7. Неравномерность и цикличность динамики социально-экономического развития регионов: оценка, анализ, прогнозирование : монография / [под ред. Т. С. Клебановой]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 512 с.
8. Лук'яненко І.Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України / Лук'яненко І.Г. – К. : 2004, «Києво-могилянська академія». – 242 с.
9. Пономаренко В.С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование : монография / В.С. Пономаренко, Т.С. Клебанова, Н.Л. Чернова. – Х. : «Инжэк», 2004. – 144 с.
10. Современные проблемы моделирования социально-экономических систем : монография / под ред. Пономаренко В.С., Кизима Н.А., Клебановой Т.С. – Х. : «Инжэк», 2009. – 440 с.
11. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування / Єріна А.М., Єрін Д.Л. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2014. – 348 с.
12. Toth B. I. Territorial Capital: Theory, Empirics and Critical Remarks. *European Planning Studies*. 2014. № 23(7). P. 1327–1344.
13. Walker J., Pekmezovic A., Walker G. Sustainable Development Goals: Harnessing Business to Achieve the SDGs through Finance, Technology and Law Reform. Wiley. 2019. 432 p.
14. Blahun I., Dmytryshyn L., Leshuk H. Cognitive approach to analysis of investment attractiveness of the regions / I. Blahun, L. Dmytryshyn, H. Leshuk // Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 1. – С. 171–176.

References

1. Heiets V.M. Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo : monohrafiia / [Kyzym M.O., Klebanova T.S., Cherniak O.I. ta in.]. – Kharkiv : VD «ІNZhEK», 2006. – 240 s.
2. Guryanova L.S. Modeli ocenki neravnomernosti i ciklicheskoy dinamiki rozvitiya territorij : monografiya / Klebanova T.S., Kizim N.A. – H. : «Inzhek», 2011/ – 352 s.
3. Guryanova L.S. Modeli prognozirovaniya v sisteme finansovogo planirovaniya deyatelnosti predpriyatiya / L.S. Guryanova, T.N. Trunova. – H. : «Inzhek», 2011. – 340 s.
4. Karpenko A. Stratehichne planuvannia yak instrument innovatsiinoho rozvytku rehionu / A. Karpenko // Ekonomika. Finansy. Pravo. – 2015. – № 5. – S. 3–7.
5. Kyzym M.O. Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy : [monohrafiia] / M.O. Kyzym. – Kh. : VD «ІNZhEK», 2011. – 304 s.
6. Klebanova T.S. Differenciatsiia regionov Ukrainy po urovnyu socialno-ekonomicheskogo rozvitiya / T.S. Klebanova, T.N. Trunova // Ekonomika rozvittku. – 2009. – № 1(49). – S. 5–9.
7. Neravnomernost i ciklichnost dinamiki socialno-ekonomicheskogo rozvitiya regionov: ocenka, analiz, prognozirovanie : monografiya / [pod red. T. S. Klebanovoj]. – H. : VD «ІNZhEK», 2012. – 512 s.
8. Lukianenko I.H. Systemne modeliuvannia pokaznykiv biudzhetnoi systemy ukrainy / Lukianenko I.H. – K. : 2004, «Kyievo-mohylianska akademiia». – 242 s.

-
9. Ponomarenko V.S. Ekonomicheskaya bezopasnost regiona: analiz, ocenka, prognozirovanie : monografiya / V.S. Ponomarenko, T.S. Klebanova, N.L. Chernova. – H. : «Inzhnek», 2004. – 144 s.
 10. Sovremennye problemy modelirovaniya socialno-ekonomicheskikh sistem : monografiya / pod red. Ponomarenko V.S., Kizima N.A., Klebanovoj T.S. – H. : «Inzhnek», 2009. – 440 s.
 11. Yerina A.M. Statystychnye modeliuvannia ta prohnozuvannia / Yerina A.M., Yerin D.L. – Kyiv : Vyd-vo KNEU, 2014. – 348 s.
 12. Toth B. I. Territorial Capital: Theory, Empirics and Critical Remarks. European Planning Studies. 2014. № 23(7). R. 1327–1344.
 13. Walker J., Pekmezovic A., Walker G. Sustainable Development Goals: Harnessing Business to Achieve the SDGs through Finance, Technology and Law Reform. Wiley. 2019. 432 p.
 14. Blahun I., Dmytryshyn L., Leshuk H. Cognitive approach to analysis of investment attractiveness of the regions / I. Blahun, L. Dmytryshyn, H. Leshuk // Naukovyi visnyk Polissia. 2017. № 4 (12). Ch. 1. S. 171-176.

Надійшла / Paper received: 18.11.2021

Надрукована / Printed: 30.12.2021